

საქმე № 330210015001091455

განჩინება
საქართველოს უზენაესი სასამართლო
საქართველოს სახელით

№ ას-1469-1389-2017

21 ივნისი, 2018

წელი

№ას-1469-1389-2017 წ-----ები

ქ. თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

ნინო ბაქაქური (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ზურაბ ძლიერიშვილი, ბესარიონ ალავიძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი განხილვის გარეშე

საკასადიო საჩივრის ავტორები – დ---- ხ-----ი, ნ--- ხ-----ი, მ-----
ხ-----ი (კანონიერი წარმომადგენელი ნ--- ხ-----ი) (მოპასუხეები)

მოწინააღმდეგე მხარე – გ--- ა-----ი, თ----- დ-----ე
(მოსარჩელეები)

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 5 ოქტომბრის განჩინება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და
სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა

დავის საგანი – უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი

1. საჯარო რეესტრიდან ამონაწერით დგინდება, რომ უძრავი ქონება, მდებარე ქ. თბილისში, ზ----- (საკადასტრო კოდით №0-----) (შემდგომში - „სადავო უძრავი ქონება“), ნასყიდობის ხელშეკრულების №1----- საფუძველზე, 2015 წლის 28 მაისიდან საკუთრების უფლებით რეგისტრირებულია გ--- ა----- -ისა და თ----- დ-----ის (შემდგომში - „მოსარჩელები“) სახელზე.
2. სადავო უძრავ ქონებას სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე ფლობენ დ-----, ნ--- და მ----- ხ-----ები (შემდგომში - „მოპასუხეები“, „კასატორები“ ან „საკასაციო საჩივრის ავტორები“).
3. მოსარჩელებმა სარჩელი აღძრეს სასამართლოში მოპასუხეების მიმართ და მოითხოვეს მათი უკანონო მფლობელობიდან სადავო უძრავი ქონების გამოთხოვა.
4. მოსარჩელეთა განმარტებით, მათ სადავო უძრავი ქონება შეიძინეს შ--- ხ-----ისაგან, მოპასუხეები სადავო უძრავ ქონებას ფლობენ სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე და მოსარჩელეთა მოთხოვნის მიუხედავად, უარს აცხადებენ ბინის დაცლაზე.
5. მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და განმარტეს, რომ 2015 წლის 28 მაისს თაღლითებმა მოპასუხე ნ--- ხ-----ის კუთვნილი სადავო უძრავი ქონება მოტყუების გზით გაყიდეს. მოსარჩელებმა იცოდნენ ამის თაობაზე, მათ ისე შეიძინეს სადავო უძრავი ქონება, რომ ბინის სანახავადაც არ მისულან. შესაბამისად, არ წარმოადგენენ კეთილსინდისიერ შემძენებს. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით პროკურატურაში მიმდინარეობს საქმისწარმოება და მოპასუხე მ----- ხ-----ი ცნობილ იქნა დაზარალებულად.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 7 აპრილის გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა, მოპასუხეების უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვილ იქნა მოსარჩელების კუთვნილი უძრავი ნივთი, მდებარე ქ. თბილისში, ზ-----, ს/კ №0----- და დადგინდა გამოთავისუფლებულ მდგომარეობაში მისი მესაკუთრეებისთვის ჩაბარება.
7. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მოპასუხეებმა.

8. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 5 ოქტომბრის განჩინებით მოპასუხეების სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა; უცვლელი დარჩა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება.
9. სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, სახეზე იყო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 170-ე და 172-ე მუხლებით გათვალისწინებული ყველა წინაპირობა. ის ფაქტი, რომ მოპასუხე მ---
--- ხ-----ი არის დაზარალებული სისხლის სამართლის საქმეზე, შეიძლება გამხდარიყო ამ უკანასკნელის მიერ თავისი უფლებისა და კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დასაცავად სასამართლოსთვის მიმართვის საფუძველი, მაგრამ აღნიშნული ვერ გამოდგებოდა მისი სადავო ბინის მართლზომიერ მფლობელად ცნობის დამადასტურებელ გარემოებად.
10. სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაზე მოპასუხეებმა შეიტანეს საკასაციო საჩივარი, რომლითაც მოითხოვეს გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღება.
11. კასატორებმა საკასაციო საჩივარში მიუთითეს, რომ სააპელაციო სასამართლომ საქმის განხილვისას არ გაითვალისწინა ის ფაქტობრივი გარემოება, რომ სადავო ბინის მისაკუთრებასთან დაკავშირებით მიმდინარეობს გამოძიება, თაღლითობის ბრალდებით და მოპასუხე მ----- ხ-----ი დაზარალებულად არის ცნობილი.
12. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 18 დეკემბრის განჩინებით მოპასუხეების საკასაციო საჩივარი წარმოებაში იქნა მიღებული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის მიხედვით, დასაშვებობის შესამოწმებლად.
13. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 24 იანვრის განჩინებით წინამდებარე სამოქალაქო საქმეზე კასატორის დ----- ხ-----ის ინტერესების დაცვის მიზნით დაინიშნა ადვოკატი სავალდებულო წესით და სსიპ იურიდიული დახმარების სამსახურის თბილისის იურიდიული დახმარების ბიუროს დაევალა ადვოკატის გამოყოფა.
14. 2018 წლის 1 თებერვალს სსიპ იურიდიული დახმარების სამსახურის თბილისის იურიდიული დახმარების ბიურომ გასცა ორდერი #0-----
-----), რომლითაც ადვოკატ მ--- დ-----ს დაევალა საქართველოს უზენაეს

- სასამართლოში მოპასუხე დ----- ხ-----ის ინტერესების დაცვა.
15. 2018 წლის 26 თებერვალს კასატორ დ----- ხ-----ის ადვოკატმა საქმის წარმოების შეჩერების თაობაზე შუამდგომლობით მომართა საკასაციო სასამართლოს. მისი განცხადებით, თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 20 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით დ----- ხ-----ი აღიარებულ იქნა მხარდაჭერის მიმღებად და მის მხარდამჭერად დაინიშნა მისი და, ნ--- ხ-----ი, თუმცა სასამართლოს აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში სასამართლო წარმომადგენლობის სფეროში მის მხარდაჭერის მიმღებად აღიარების თაობაზე არ უმსჯელია, რის გამოც ნ--- ხ-----მა მიმართა საქალაქო სასამართლოს მხარდაჭერის ფარგლების შეცვლის მოთხოვნით. შუამდგომლობის ავტორის მოსაზრებით, აღნიშნული განცხადების განხილვამდე არსებობდა სსსკ-ის 279-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, წინამდებარე საკასაციო საქმეზე წარმოების შეჩერების საფუძველი.
16. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 28 მარტის განჩინებით მოპასუხე დ----- ხ-----ის შუამდგომლობა საქმის წარმოების შეჩერების შესახებ არ დაკმაყოფილდა.
17. 2018 წლის 26 აპრილს მოპასუხე დ----- ხ-----ის ადვოკატმა მ--- დ-----მა წარმოადგინა დაზუსტებული საკასაციო საჩივარი, მოითხოვა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნება შემდეგ საფუძვლებზე მითითებით:
- 17.1. სსიპ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს 2016 წლის 24 ივნისის დასკვნის თანახმად, კასატორ დ----- ხ-----ს აღენიშნება მყარი ფსიქიკური დარღვევები, რომელთა სხვადასხვა დაბრკოლებასთან ურთიერთქმედებამ შეიძლება ხელი შეუშალოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მის სრულ და ეფექტიან მონაწილეობას სხვებთან თანაბარ პირობებში. კასატორს არ შეუძლია გააცნობიეროს სასამართლო განხილვის დანიშნულება და მონაწილეობა მიიღოს სასამართლო მოქმედებაში;
- 17.2. ზემოაღნიშნული დასკვნის საფუძველზე, 2017 წლის 20 ოქტომბერს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილებით (საქმე №2/1610-16) კასატორი აღიარებულ იქნა

მხარდაჭერის მიმღებად და მხარდამჭერად დაენიშნა მისი და ნ--- ხ---
-----ი. სასამართლოს კასატორისთვის სასამართლო
წარმომადგენლის დანიშვნის და ამ ნაწილში მხარდაჭერის
მიმღებად აღიარების თაობაზე არ უმსჯელია, თუმცა მას, მისი
დიაგნოზიდან გამომდინარე, აღნიშნულ საკითხშიც ესაჭიროებოდა
მხარდამჭერი;

- 17.3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 24 იანვრის
განჩინების საფუძველზე, 2018 წლის 1 თებერვალს სავალდებულო
წესით დანიშნული ადვოკატის დახმარებით 2018 წლის 14
თებერვალს კასატორ დ----- ხ-----ის დამ ნ--- ხ-----მა თბილისის
საქალაქო სასამართლოს მიმართა და მოითხოვა მის მიმართ
მხარდაჭერის სფეროების გაზრდა, კერძოდ, მხარდაჭერა საპროცესო
წარმომადგენლობის განსახორციელებლად. 2018 წლის 13 აპრილს
სასამართლომ აღნიშნული მოთხოვნა დააკმაყოფილა;
- 17.4. პირველი ინსტანციის სასამართლომ და შემდგომ თბილისის
სააპელაციო სასამართლომ საქმე განიხილა კასატორის და მისი
კანონიერი წარმომადგენლის მონაწილეობის გარეშე, მას, როგორც
მოპასუხეს არ მიეცა საშუალება დაეცვა საკუთარი უფლებები
სასამართლოში. მიუხედავად იმისა, რომ საქმეში წარმოდგენილი
იყო კასატორის დ----- ხ-----ის ჯანმრთელობის შესახებ ცნობა,
არცერთი ინსტანციის სასამართლოს მიერ არ იქნა გამოკვლეული და
შესწავლილი აღნიშნული საკითხი. ამდენად, დარღვეულია
ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის
კონვენციის მე-6 მუხლი, საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლი
და პროცესუალური კანონმდებლობა, რომლითაც
უზრუნველყოფილია ყოველი პირისათვის უფლების სასამართლო
წესით დაცვა.
18. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის
2018 წლის 29 მაისის განჩინებით მოპასუხეების საკასაციო საჩივარი
ცნობილ იქნა დასაშვებად, სსსკ-ის 391-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ე“
ქვეპუნქტის საფუძველზე.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

19. საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის საფუძვლების შესწავლისა და გასაჩივრებული განჩინების იურიდიული დასაბუთებულობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ მოპასუხეების საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ, გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 5 ოქტომბრის განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს.
20. საკასაციო პალატა საქმის მასალების შესწავლის შედეგად მიიჩნევს, რომ კასატორის დ----- ხ-----ის მიმართ დაირღვა საერთაშორისო აქტებითა და ეროვნული კანონმდებლობით უზრუნველყოფილი სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის უფლება.
21. სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, გადაწყვეტილება ყოველთვის ჩაითვლება კანონის დარღვევით მიღებულად, თუ სასამართლომ საქმე განიხილა ერთ-ერთი მხარის დაუსწრებლად, რომელსაც არ მიუღია შეტყობინება კანონით დადგენილი წესით ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის გარეშე, თუ ასეთი წარმომადგენლობა კანონით იყო გათვალისწინებული, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ასეთი კანონიერი წარმომადგენელი ცნობს სასამართლო პროცესის წარმართვის მართლობიერებას.
22. სსსკ-ის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააპელაციო სასამართლოში, თუ არსებობს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლები, გარდა აღნიშნული მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტებისა.
23. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული, სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლების განხილვა თვალსაჩინოს ხდის, რომ რამდენიმე მათგანი პირდაპირ გამომდინარეობს მართლმსაჯულების სწორად განხორციელების პრინციპიდან, მათ შორის, საქმის განხილვაში მხარის მონაწილეობისა და სამართლიანი და საჯარო განხილვის ფუნდამენტური უფლებიდან, და ქმნის იმ შემთხვევას, როდესაც ცალსახაა, რომ საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაუბრუნდეს იმ სასამართლოს, სადაც მოხდა აღნიშნული დარღვევა **(იხ. სუსგ №ას-1234-1175-2014, 2015 წლის 23 თებერვალი).**

24. მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უფლება განმტკიცებულია საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, საქართველოს კონსტიტუციითა და სხვა საკანონმდებლო აქტებით. საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლით აღიარებულია უფლების სასამართლო წესით დაცვის საყოველთაო პრინციპი - ყოველ ადამიანს უფლება აქვს თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. აღნიშნული პრინციპი განმტკიცებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლით, რომლის შესაბამისად, ყოველი პირისათვის უზრუნველყოფილია უფლების სასამართლო წესით დაცვა. საქმის განხილვას სასამართლო შეუდგება იმ პირის განცხადებით, რომელიც მიმართავს მას თავისი უფლების ან კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დასაცავად.
25. უფლების სასამართლო წესით დაცვა განმტკიცებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით (სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება). ევროსასამართლო ყოველთვის ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ თითოეულ საქმეზე უნდა უზრუნველყოს, რომ, კონვენციის მნიშვნელობის ფარგლებში, „სამართლიანი სასამართლოს“ მოთხოვნები დაცულია (**იხ. *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands*, 27 ოქტომბერი 1993, § 33**). ამასთან, სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლება უნდა იყოს „პრაქტიკული და ეფექტური“ (**იხ. *Bellet v. France*, 4 დეკემბერი 1995, §38**). კონვენცია მიზნად ისახავს უფლებათა უზრუნველყოფას, რომლებიც არ არის თეორიული ან ილუზორული, არამედ არის პრაქტიკული და ეფექტიანი. აღნიშნული განსაკუთრებით ვრცელდება მე-6 მუხლში წარმოდგენილ გარანტიებზე, დემოკრატიულ საზოგადოებაში სამართლიანი სასამართლოს უფლების და ამ მუხლის ყველა გარანტიის განსაკუთრებული ადგილის გამო (**იხ. *Stanev v. Bulgaria [დიდი პალატა]*, 2012 წლის 17 იანვარი, N 36760/06, §231**).
26. სასამართლოსადმი მიმართვის და მასზე ხელმისაწვდომობის უფლება არ არის აბსოლუტური უფლებები. ისინი შეიძლება შეიზღუდოს, თუმცა არ უნდა აიკრძალოს ან შემცირდეს პირის წვდომა იმ გზით ან იმ რაოდენობით, რომ უფლების მთავარი არსი დაირღვეს (**იხ. *Philis v. Greece (N 1)*, 27 აგვისტო 1991, §59; *De Geouffre***

de la Pradelle v. France, 16 დეკემბერი 1992, §28; Stanev v. Bulgaria [დიდი პალატა], 2012 წლის 17 იანვარი, N 36760/06, §230; Baka v. Hungary [დიდი პალატა], 2016 წლის 23 ივნისი, N 20261/12, §120).

27. მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უფლება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებს შორის ერთ-ერთი არსებითი ხასიათისაა. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ [რეტიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 2013 წლის 26 დეკემბრის №1888-რს დადგენილებით, ძალაშია 2014 წლის 12 აპრილიდან], რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს, დაიცვას და უზრუნველყოს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა თანაბარი უფლებებისა და ძირითად თავისუფლებათა რეალიზება, მათი თანდაყოლილი პიროვნული ღირსების პატივისცემა (მუხლი 1), ადგენს, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს უფლება აქვთ სამართლის სუბიექტად აღიარებაზე, სადაც არ უნდა იმყოფებოდნენ ისინი (მუხლი 12.1). შესაბამისად, მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების უფლებაუნარიანობას სხვებთან თანასწორად, ცხოვრების ყველა სფეროში (მუხლი 12.2) და იღებენ შესაბამის ზომებს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის იმ დახმარების მისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად, რომელიც მათ შეიძლება სჭირდებოდეთ სამართლებრივი უფლებაუნარიანობის რეალიზებისათვის (მუხლი 12.3). მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის და ეფექტურ ზომას, რათა უზრუნველყონ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლება საკუთრების ფლობასა და მემკვიდრეობით მიღებაზე, საკუთარი ფინანსური საქმეების მართვაზე, საბანკო სესხების, საიპოთეკო, სხვა ფინანსური კრედიტების თანაბარ მისაწვდომობაზე და უზრუნველყოფენ, რომ არ მოხდეს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის საკუთრების თვითნებურად ჩამორთმევა (მუხლი 12.5). მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ მართლმსაჯულების ეფექტურ მისაწვდომობას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის, იმ პროცესუალური და ასაკთან შესაბამისი კორექტივების გათვალისწინებით, რომელიც ხელს უწყობს მათ მიერ პირდაპირი და

არაპირდაპირი მონაწილის როლის ეფექტურად განხორციელებას, მათ შორის, მოწმის სახით, იურიდიული პროცედურების ყველა საფეხურზე, გამოძიებისა და საქმეთა წარმოების სხვა საწყისი საფეხურების ჩათვლით (მუხლი 13.1).

28. საკასაციო სასამართლო მიუთითებს, რომ საქმეში არსებული, 2017 წლის 9 იანვარს გაცემული IV-100/ა სამედიცინო დოკუმენტაციით - ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობით დასტურდება, რომ კასატორს დ----- ხ-----ს (დაბადებული 08.11.1978წ.) მინიჭებული აქვს მკვეთრად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსი, ბავშვობიდან შეზღუდვით, უვადოდ; დასკვნა ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ან სრული დიაგნოზი: მძიმე გონებრივი ჩამორჩენილობა, მნიშვნელოვნად გამოხატული ქცევის პათოლოგიით; ავადმყოფობის მოკლე ანამნეზში მითითებულია შემდეგი: დაბადებულია ტრავმული მშობიარობიდან ასფიქსიაში; ადრეული ზრდა-განვითარება მიმდინარეობდა შეფერხებით; 1991 წლიდან აღრიცხვაზეა შპს „ფსიქიკური ჯანმრთელობის და ნარკომანიის პრევენციის ცენტრში“; ფსიქიკური და ქცევითი დარღვევების გამო სოციალურად დეზადაპტირებულია; ვერ აკონტროლებს მცირე მენჯის ღრუს ორგანოებს, უკეთია პამპერსი; პერიოდულად ავლენს აუტოაგრესიულ ქმედებებს; დღის მანძილზე სახლშია; მეთვალყურეობს და; დამოუკიდებლად ვერაფერს აკეთებს, არ შეუძლია თვითმომსახურება; მდგომარეობის მიმართ უკრიტიკოა (იხ. ტ. 2. ს.ფ. 125).
29. საკასაციო სასამართლო მიუთითებს, რომ კასატორ დ----- ხ-----ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ საქმის მასალებში წარმოდგენილი ცნობა სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 5 ოქტომბერს გამართულ სხდომაზე წარედგინა, თუმცა სასამართლომ საქმის განხილვა განაგრძო და იმავე სხდომაზე დაასრულა. საკასაციო პალატის შეფასებით, აღნიშნული ცნობის ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად შეფასება არ იძლეოდა კასატორ დ----- ხ-----ის უფლებათა დამცველის ან მხარდამჭერის მონაწილეობის გარეშე საქმის განხილვის გაგრძელების შესაძლებლობას, რადგან დასახელებული დოკუმენტით ცხადი გახდა, რომ კასატორს ჰქონდა ჯანმრთელობის ისეთი ფსიქიკური და ქცევითი დარღვევები,

რომლებიც ხელს უშლიდა მას მოვლენათა სწორად აღქმაში. აღნიშნული დოკუმენტის ობიექტურად შეფასება იძლეოდა იმ დასკვნის გამოტანის საფუძველს, რომ მისი გონებრივი/ინტელექტუალური დარღვევების სხვადასხვა დაბრკოლებასთან ურთიერთქმედებას შესაძლოა ხელი შეეშალა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მის სრულ და ეფექტიან მონაწილეობაში სხვებთან თანაბარ პირობებში და აღნიშნული დაბრკოლებები სათანადო რჩევისა და დახმარების გარეშე მნიშვნელოვნად გაართულებდა პირის მიერ საკუთარი ნების თავისუფლად გამოხატვას და ინფორმირებული და გააზრებული არჩევანის გაკეთებას. სხვაგვარად რომ ითქვას, სასამართლოს უნდა შექმნოდა საფუძვლიანი ვარაუდი, რომ კასატორი სათანადო დახმარების გარეშე ვერ დაიცავდა საკუთარ უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს.

30. საქმის მასალებით ირკვევა ისიც, რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში საქმის განხილვისას მოპასუხე დ----- ხ-----ს წარმომადგენელი არ ჰყოლია, მას არ წარუდგენია შესაგებელი და არ გამოცხადებულა სასამართლოს არცერთ სხდომაზე. შესაბამისად, წარდგენილ სარჩელთან დაკავშირებით მისი პოზიცია სასამართლოსთვის უცნობია.
31. ამდენად, საკასაციო სასამართლო საქმეში არსებული ფაქტობრივი გარემოებების კუმულაციურად შეფასების შედეგად მიიჩნევს, რომ კასატორ დ----- ხ-----ის მიმართ ეფექტიანად ვერ განხორციელდა საქმის სამართლიანი განხილვის უფლება, ვინაიდან იგი საკუთარი ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე ვერ აცნობიერებდა მის მიმართ აღძრული სარჩელის სამომავლო შედეგებს, არ ჰქონდა შესაძლებლობა დაეცვა თავისი უფლებები ან კანონით გათვალისწინებული ინტერესები, ამასთან, მის მიმართ დაირღვა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-4 მუხლით დადგენილი მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპი, მას არ მიეცა შესაძლებლობა ესარგებლა მოსარჩელესთან თანაბარი უფლებებით, დაესაბუთებინა თავისი მოთხოვნები, უარეყო ან გაექარწყლებინა მეორე მხარის მიერ წამოყენებული მოთხოვნები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები, განესაზღვრა, თუ რომელი ფაქტები უნდა დადებოდა საფუძვლად მის

მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა დადასტურებულიყო ეს ფაქტები.

32. შეჯიბრებითი პროცესის, როგორც სამართლიანი სასამართლოს უფლების განუყოფელი ნაწილის, მნიშვნელობაზე ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არაერთ გადაწყვეტილებაში იმსჯელა და განმარტა, რომ მხარეებს უნდა ჰქონდეთ არა მხოლოდ იმის შესაძლებლობა, რომ იცოდნენ იმ მტკიცებულებათა შესახებ, რომლებიც მათ სჭირდებათ თავიანთი სარჩელის წარმატებისათვის, არამედ იცოდნენ და ჰქონდეთ კომენტარის გაკეთების საშუალება ყველა იმ მტკიცებულებასთან და მოსაზრებასთან დაკავშირებით, რომლებიც წარდგენილია სასამართლოს აზრის ფორმირებაზე ზეგავლენის მოხდენის მიზნით (*იხ. Milatova and Others v. The Czech Republic, 2005 წლის 21 ივნისის გადაწყვეტილება, no. 61811/00, §59; Nideröst-Huber v. Switzerland, 1997 წლის 18 თებერვლის გადაწყვეტილება, Reports of Judgments and Decisions 1997-I, გვ. 108, §24; K.S. v. Finland, 2001 წლის 31 მაისის გადაწყვეტილება no. [29346/95](#), §21*) (*იხ. სუსგ №ას-1191-1133-2014, 14 მაისი, 2015 წელი*).
33. საქმეში ჰუდაკოვა და სხვები სლოვაკიის წინააღმდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლომ განმარტა, რომ: „სამართლიანი სასამართლოს ფართო კონცეფციის ერთ-ერთი ელემენტი, მხარეთა თანასწორობის პრინციპი, მოიცავს მხარეთა უფლებას, ჰქონდეთ გონივრული შესაძლებლობა, წარადგინონ თავიანთი საქმე სასამართლოს წინაშე ისეთ პირობებში, რომლებიც არ ჩააყენებს მათ არსებითად არახელსაყრელ მდგომარეობაში მეორე მხარესთან შედარებით“ (*იხ. Hudakova and Others v. Slovakia, 2010 წლის 27 აპრილის გადაწყვეტილება, no. [23083/05](#), §25*). იმავე საქმეში ევროპის სასამართლომ განმარტა, რომ „მოთხოვნა, სამართალწარმოების მხარეებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა მიიღონ ინფორმაცია და კომენტარი გააკეთონ წარდგენილ მტკიცებულებებსა და მოსაზრებებზე, მოქმედებს როგორც პირველ ინსტანციაში, ისე გასაჩივრების დროს, იმის მუხედავად, გასაჩივრების დროს არის თუ არა წარმოდგენილი ახალი მოსაზრებები. ყველა მხარისათვის მოსაზრებების გაცნობის მოთხოვნა გამომდინარეობს საჭიროებიდან,

რომ მხარეებს ჰქონდეთ რწმენა მართლმსაჯულების განხორციელებისა და რომ მათ უარი არ ეთქვათ შესაძლებლობაზე გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები იმ საკითხებზე, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე“ **(იხ. Hudakova and Others v. Slovakia, 2010 წლის 27 აპრილის გადაწყვეტილება, no. [23083/05](#), § 29) (იხ. სუსგ №ას-1191-1133-2014, 14 მაისი, 2015 წელი).**

34. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ, ვინაიდან საქმე ეხება მოპასუხეთა უკანონო მფლობელობიდან უძრავი ნივთის გამოთხოვის დავას და აღნიშნულ საქმეზე მოპასუხეთათვის უარყოფითი სამართლებრივი შედეგის დადგომის შემთხვევაში კასატორს დ----- ხ-----ს ჩამოერთმევა სადავო ქონების მფლობელობა, უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს მისთვის სამართლებრივი დახმარების გაწევისა და სათანადო წარმომადგენლობის არსებობა.
35. სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლება ინდივიდის უფლებების და თავისუფლებების დაცვის, სამართლებრივი სახელმწიფოსა და ხელისუფლების დანაწილების პრინციპების უზრუნველყოფის უმნიშვნელოვანესი კონსტიტუციური გარანტიაა. ის ინსტრუმენტული უფლებაა, რომელიც წარმოადგენს სხვა უფლებებისა და ინტერესების დაცვის საშუალებას **(საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე “საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ”).**
36. უფლებებისა და თავისუფლებების არსებობისა და ეფექტური რეალიზებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მათი სამართლებრივი დაცვის საშუალებების არსებობას. უფლება ის ლეგიტიმური ინტერესია, რომელიც ამართლებს დემოკრატიულ საზოგადოებაში სხვა პირის თავისუფლების შეზღუდვას. ხოლო კონკრეტული ინტერესის უფლებად განსაზღვრის შედეგი არის სწორედ ის, რომ მისი ხელყოფის ან შესაძლო ხელყოფის შემთხვევაში, უფლების სუბიექტს შეუძლია მოითხოვოს ხელყოფის საფრთხისგან დაცვა ან მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. „უფლება“ ვერ იქნება პირის ლეგიტიმური ინტერესების დაცვის რეალური გარანტია, ის იქნება მხოლოდ თეორიული და ფიქციური, თუ მას არ

ახლავს სასამართლო წესით მისი დაცვის შესაძლებლობა **(საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე “საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ”)**.

37. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ იმ პირობებში, როდესაც კასატორს დ----- ხ-----ს, მკვეთრად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის გამო (ფსიქიკური და ქცევითი დარღვევები) არ შეეძლო ადეკვატურად შეეფასებინა შექმნილი სიტუაცია, ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მიერ მის წინააღმდეგ მიმდინარე დავის განხილვამ მისი უფლებების ეფექტურად დამცველი წარმომადგენლის გარეშე გამოიწვია მის მიმართ ეროვნული და საერთაშორისო კანონმდებლობით განსაზღვრული ისეთი ფუნდამენტური უფლების დარღვევა, როგორიცაა საქმის სამართლიანი განხილვის უფლება. ვინაიდან კასატორს ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში სამართალწარმოების არცერთ ეტაპზე არ გაეწია სათანადო იურიდიული დახმარება, სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, ისევე როგორც პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება კასატორის დ----- ხ-----ის მიმართ გამოტანილია მისი მონაწილეობის გარეშე, რაც სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველია. გამომდინარე აქედან, საქმე უკან უნდა დაუბრუნდეს სააპელაციო სასამართლოს ხელახლა განსახილველად, რა დროსაც ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, სააპელაციო სასამართლომ უნდა იმსჯელოს ხომ არ არსებობს პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის ხელახლა განსახილველად პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების საფუძველები.
38. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, თუ სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლო დააბრუნებს საქმეს ხელახლა განსახილველად, მთელი სასამართლო ხარჯები, რაც გაწეულია ამ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით, სარჩელის აღძვრიდან დაწყებული, უნდა შეჯამდეს და შემდეგ განაწილდეს მხარეთა შორის ამ მუხლის მიხედვით.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას, სასამართლო ხარჯების განაწილების საკითხი უნდა გადაწყდეს შემაჯამებელი გადაწყვეტილების გამოტანისას.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა

1. დ----- ხ-----ის, ნ--- ხ-----ისა და მ----- ხ-----ის (კანონიერი წარმომადგენელი ნ--- ხ-----ი) საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ;
2. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 5 ოქტომბრის განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს;
3. კასატორები გათავისუფლებული არიან სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან;
4. საკასაციო პალატის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ნ. ბაქაქური

მოსამართლეები:

ზ. ძლიერიშვილი

ბ. ალავიძე